

KLAAS DOORNBOSBRUG

Onlangs zijn de werkzaamheden aan de Klaas Doornbosbrug over het Lettelberterdiep afgerond. Naast een nieuw brugdek zijn ook de leuningren vernieuwd. Maar waar komt de naam Klaas Doornbos vandaan en wat is het verhaal erachter?

Interview Klaas Doornbos

We moeten daarvoor terug naar het eind van de vorige eeuw. In die periode, van mei 1989 tot en met december 1994, was Klaas Doornbos voorzitter van de waterschappen Westerkwartier en Electra (nu zouden we dijkgraaf zeggen).

Het gebied van het voormalige waterschap Westerkwartier was – met hier en daar een aantal correcties qua begrenzing – vergelijkbaar met dat van de huidige gemeente Westerkwartier. Het waterschap Electra beheerde het boezemwater van een groot deel van het gebied van het huidige waterschap Noorderzijlvest is. Het overtollige boezemwater uit dat gebied werd en wordt bij gunstige omstandigheden via vrije lozing naar de Waddenzee afgevoerd. Bij veel regen en ongunstige wind beschikt het waterschap over het gemaal De Waterwolf bij Lammerburen en het gemaal H.D. Louwes in Zoutkamp om de waterstand in de Electraboezem op peil te houden. De Waterwolf is een monumentaal gemaal uit 1920 met onder andere vier grote Stork-pompen.

Wat was voor u de aanleiding om voorzitter te worden van de waterschappen Westerkwartier en Electra?

“Ik ben gevraagd door de toenmalige voorzitter van het waterschap Westerkwartier om te solliciteren naar de functie van voorzitter. Zelf had ik daar niet over nagedacht, want mijn vrouw en ik waren druk doende met onze melkveehouderij in Den Ham. Bestuurlijke ervaring was me niet vreemd. Die had ik opgedaan bij landbouworganisaties, als raadslid en later ook als wethouder, maar een waterschap, daar had ik nooit bij nagedacht.

Het voorzitterschap betekende dat we afscheid moesten nemen van onze melkveehouderij. Onze kinderen hadden andere toekomstplannen. Het bedrijf werd verkocht aan onze wederzijdse burens. Achteraf gezien in een razend tempo. In december kwam het telefoontje met het verzoek om te solliciteren en in april daaropvolgend was alles verkocht.

Het voorzitterschap van waterschap Electra rouleerde voor een bepaalde periode tussen de waterschappen Hunsingo en Westerkwartier, toevallig viel op dat moment de beurt aan het waterschap Westerkwartier, en dus aan mij”.

Hoe hebt u uw voorzitterschap van de waterschappen ervaren?

“Het werken bij de waterschappen is een prachtervaring geweest. Een mooie wereld met geweldige opgaven! Het minst fijn heb ik het fusieproces ervaren. Het fuseren op afstroomgebied vond ik een prima zaak. Er was echter onder partijen de nodige wroef en dat was niet bevorderlijk voor het fusieproces en de toekomstige samenwerking. Dat had echt anders gemoeten”.

(De waterschappen Westerkwartier, Electra, Hunsingo, Ommelanderzeedijk, Noordenveld en een gedeelte van het waterschap Smilde fuseerden in 1995 tot waterschap Noorderzijlvest. Het toenmalige waterschap Noorderzijlvest had alleen de zorg voor de waterkwantiteit en -veiligheid. In 2000 ontstond het huidige Noorderzijlvest na een verdere fusie met het Zuiveringsbeheer Provincie Groningen en delen van zowel het Zuiveringschap Drenthe als het waterschap Eemzijlvest. Naast waterkwantiteit en waterveiligheid hoort ook de waterkwaliteit en afvalwaterzuivering tot de taken.)

Hoe is de bergboezem Lettelbert tot stand gekomen? Wat was de aanleiding?

“Er waren destijds een aantal zaken die speelden:

We wisten dat de bergingscapaciteit van de Electraboezem erg klein was, waardoor snelle en grote schommelingen in de waterstand ontstonden. Een uitbreiding van de boezem zou daarom zeer welkom zijn. Daarvoor hadden we al vroeg gekeken om het gebied tussen het Leekstermeer en de A7 in te richten als bergingsgebied. Dit om het water te kunnen bergen in bepaalde perioden met veel regenval.

Ik heb toen eerst vooronderzoek gedaan. Via de provincie Groningen had ik meetgegevens opgevraagd van de 12-uurs waterstanden van het Leekstermeer over de laatste 20 jaar.

Na een analyse wist ik hoe vaak een bepaalde waterstand voorkwam en wanneer.

Met die informatie heb ik contact gezocht met de toenmalige directeur van het Groninger Landschap, Gerard Sterkenburg. Het Groninger Landschap had namelijk al veel gronden in bezit in het gebied tussen het Leekstermeer en de A7. Die gronden zouden worden ingericht voor weidevogelbeheer.

Met Sterkenburg heb ik het idee en de analyse besproken. Uit de analyse bleek namelijk dat de eerste overstromingen in het gebied meestal plaatsvonden nadat het eerste legsel was geweest. Ook

bleek dat het water weer gezakt was op het moment van het tweede legsel. Uit de analyse bleek dat er niet ieder jaar overstromingen van het land waren.

We kwamen toen samen tot een conclusie: vanuit weidevogelbeheer was het betreffende gebied geschikt om in te richten als een soort uiterwaarde van het Leekstermeer.

Wat ook speelde was dat er in 1986 onderzoek was gedaan naar de invloed van bodemdaling op de Electraboezem. De uitkomsten hiervan waren dat de bemalingscapaciteit van de Electraboezem met 300 m³ per minuut zou moeten worden vergroot. De pompcapaciteit van het gemaal De Waterwolf was 4000 m³ per minuut. Ook zouden twee gebieden onder bemaling moeten worden gebracht: het Helwerdermaar en het Boterdiep.

Uit de gesprekken met de machinisten van het gemaal, Klaas van der Bleek, Henk Koster en Willem Alberts, kwam een aantal interessante zaken naar voren. Zo gaven zij aan dat ze bij hoog water ook wel eens de opdracht kregen om één of meer pompen stil te zetten, omdat de wegen in het Lauwersmeer droog moesten blijven. Dit speelde vooral bij (noord)westenwind. Door de wind waren de waterstanden bij eb dan te hoog. Daardoor kon bij de R.J. Cleveringsluizen onvoldoende of geen water worden geloosd op de Waddenzee. Dit wordt wel een gestremde lozing genoemd.

Ook vertelden de machinisten dat bij hoog water in combinatie met een noordwestenwind de wateraanvoer vanuit het gebied erg lastig was. Dit kwam doordat het water uit het hogere gebied nabij Smilde door het lage midden moest afstromen om uiteindelijk het gemaal De Waterwolf te bereiken. 'Het lage midden' was ter hoogte van Lettelbert. Hier was een 'soort gat'.

Van de medewerkers van het waterschap Westerkwartier hoorde ik dat het water bij gestremde lozing soms ook vanuit het noorden naar het laaggelegen Lettelberterdiep stroomde. Bij hoog water zeer vervelend!

De machinisten gaven aan dat als het gemaal op volle capaciteit draaide, het niet al het water uit het gebied meekreeg. En lukte het de pompen wel om al het water snel uit het gebied af te voeren, dan zouden de walkanten kunnen inzakken.

Als voorzitter van twee waterschappen voelde ik mij verantwoordelijk voor wat er in het gebied gebeurde. Er lag het rapport uit 1986 met een advies, dat nog moest worden uitgewerkt, maar er waren ook de ervaringen in het veld van onze medewerkers. Plaatsing van een extra pomp bij gemaal De Waterwolf zou niet alle problemen oplossen.

Met deze gedachten in het achterhoofd had ik een gesprek met de heer (Ton) van der Maarel van Advies- en ingenieursbureau Tauw, in een café in Hoogeveen. De heer Van der Maarel was in 1986 ook betrokken geweest bij de totstandkoming van het rapport. Samen hebben we de voors en tegens van een bergingsgebied besproken en op de achterkant van een sigarendoos wat zitten rekenen. We kwamen toen al vrij vlot tot de conclusie dat een bergingsgebied een verbetering van de waterhuishouding op zou leveren die in alle gevallen zou passen in de toekomstige maatregelen, ook die nodig zijn als gevolg van bodemdaling. De aanleg van een bergingsgebied zou mogelijk zijn wanneer je grond bij Lettelbert zou kunnen aankopen tegen een marktconform tarief. Met de te verwerven gronden kon je dan een bergboezem inrichten die bestond uit een lager gelegen deel met daar omheen een kade. De gronden moesten op zo'n manier worden ingericht, dat bij hoog water het vee zelfstandig naar huis kon lopen.

Er deed zich een mogelijkheid voor om aaneengesloten gronden aan te kopen langs het Lettelberterdiep. We wisten dat er een agrariër aan de noordzijde was die vanwege brand zijn

gronden wilde verkopen. Aan de zuidzijde was een agrariër die ervoor open stond om zijn bedrijf te verplaatsen naar kwalitatief betere gronden.

Het idee was om het ingerichte gebied te verhuren aan aangrenzende boeren voor agrarisch gebruik. Aan de verhuur en het gebruik van het gebied werden beperkende voorwaarden gesteld.

Deze plannen zijn daarna besproken in het bestuur van het waterschap Electra. Dit bestuur bestond uit de voorzitters van de waterschappen Hunsingo, Noordenveld, Smilde en Westerkwartier. Met de plannen werd ingestemd, waarna tot aankoop kon worden overgegaan.

Na de fusie heeft het waterschap Noorderzijlvest een besluit genomen over de definitieve inrichting van het gebied.”

Wat waren destijds de randvoorwaarden voor de aanleg van de bergboezem Lettelbert?

We hebben gezocht naar een goedwerkende oplossing om het boezembeheer te verbeteren tegen zo laag mogelijke kosten. Die oplossing moest ook passen in de nog te nemen maatregelen. En het zou een mooie bijkomstigheid zijn, als de agrariërs zelf het onderhoud zouden doen. De oplossing lag onder andere in het lager gelegen deel van het waterschap Westerkwartier. Daarvoor hadden we de medewerking nodig van het gebied en die hebben we gekregen. De samenwerking met het gebied verliep uitstekend. Een belangrijk verschil met grote, van bovenaf gestuurde projecten is, dat de meeste betrokken grondeigenaren al vage plannen hadden om uit het gebied te gaan. Er viel geen wanklank. Er was begrip voor ieders standpunt en er werd over en weer meegedacht. Gerard Grolleman uit Lutjegast heeft hier mede voor gezorgd. Hij was als makelaar de vertegenwoordiger van de betrokken grondeigenaren.”

Wat ziet u als de verschillen in landschappelijke ontwikkeling en de aanleg van waterbergingen toen en nu?

“Destijds vonden wij dat een waterberging functioneel en onderhoudsarm moest worden ingericht. Bijvoorbeeld als landbouwgrond met beperkt gebruik. Andere functies, zoals toeristische ontsluiting, hadden wij niet in gedachten. De bergboezem Lettelbert is uiteindelijk een natuurgebied geworden. Tegenwoordig wordt er rekening gehouden met bijvoorbeeld natuurdoelstellingen, zoals bij De Onlanden.”

Heeft u nog een boodschap die u ons mee zou willen geven?

“Ik vind het een prima ontwikkeling dat het watersysteem minder afhankelijk wordt gemaakt van kwetsbare infrastructuur, zoals gemalen. Het aanleggen van bergingsgebieden helpt daarbij. We zijn geneigd om veel te automatiseren en technisch mogelijk te maken. Dat is prima, maar als waterschap moet je zorgen dat het watersysteem een krachtige en sterke basis heeft. Dat is nodig omdat water heel bedreigend kan zijn, bijvoorbeeld wanneer door storingen of aanvallen de techniek onverhoopt uit zou vallen.”

Klaas Doornbos is nu 76 jaar en woont samen met zijn vrouw in Ezinge. Na zijn periode als voorzitter van de twee waterschappen is Doornbos in 1995 weer gaan studeren. Als afgestudeerd ‘meester in de rechten’ is hij samen met zijn vrouw een eigen rentmeesterskantoor begonnen. Als rentmeester is Doornbos werkzaam geweest voor verschillende opdrachtgevers in Noord-Nederland. Daarnaast was hij jaren actief lid van de bezwarencommissie voor de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa’s. Enkele jaren terug hebben Doornbos en zijn vrouw besloten om van hun welverdiende pensioen te gaan genieten. Klaas Doornbos volgt het waterschapswerk met belangstelling, maar op afstand.